

Fiatel gazdálkodók javaslatai a kertészeti ágazat fejlesztésére

Az, hogy a teljes kertészeti ágazat – ezen belül is hatványozottan a zöldséggel foglalkozó gazdák jelentős része – nagy bajban van, nem kérdés. A kérdés, az, hogy mi ebből a helyzetből a kiút, mi a megoldás. A megoldást a gazdák és az állami szervek, a szakpolitikuskok csak közösen találhatják meg. Ehhez viszont szükség van arra, hogy a gazdák is letegyék az asztalra javaslataikat és ne az államtól várják csak a megoldásokat.

Jelen dokumentummal a célunk az, hogy a helyzetértékelésen túl javaslatokat fogalmazzunk meg a szabályozás átalakításától a finanszírozáson keresztül a piacra jutást segítő intézkedésekig, a kertészeti ágazat fejlesztésére (azon belül is elsősorban a zöldségtermesztésre vonatkozóan). Reményeink szerint a közös gondolkodás végre rendszerszerű megoldásokat eredményez majd.

Helyzetértékelés

Magyarország területi és éghajlati adottságai számos zöldség- és gyümölcsféléseggel való termesztését teszik lehetővé, amelyek mind a hazai, mind az európai fogyasztók asztalán helyet kell, hogy kapjanak. A hazai zöldség- és gyümölcsstermesztés alakulása ugyanakkor az elmúlt években nem tekinthető sikertörténetnek.

A kertészeti ágazat által előállított termés mennyisége és a vetésterület egyaránt csökkenő tendenciát mutat. Az előző évinél 18%-kal kisebb területről, mindössze 68 ezer hektárról takarítottak be zöldségfélét 2010-ben. Összesen 1144 ezer tonna zöldség termelt, 29%-kal kevesebb, mint 2009-ben. 2010-ben összesen 93 ezer hektáron folyt gyümölcsstermesztés, a 766 ezer tonnás termés az előző évinél 13%-kal alacsonyabb volt. Az összes szőlőterület – többek között az EU kivágást ösztönző szabályozásának hatására – 80 ezer hektárra csökkent. A dísnövénystermesztésre a stagnálás jellemző. (Agrárgazdasági Jelentés 2010)

A kertészeti ágazat jelentőségét mutatja, hogy míg a mezőgazdasági területből alig 5%-ot képvisel a kert, gyümölcsös, szőlő művelési ág együttesen (250 ezer ha), addig a mezőgazdaság bruttó termelési értékének mintegy 20%-át a kertészeti termékek adják, illetve jelentős az ágazat részesedése a foglalkoztatásból is. A felhasznált saját munka hektáronként, növényfajtól függően a néhány száz órától (pl. paradicsom 305-500) a több ezer óráig terjedhet (zöldségajtatás 6-7 ezer). Ezzel szemben az ÚMVP-ből alig néhány %-nyi az ágazatot közvetlenül célzó források részesedése (ld. később).

A zöldségfélék, a gyümölcsök, illetve a zöldség-gyümölcskészítmények exportértéke együttesen több mint 12%-ot képvisel a teljes agrárkivitelből. Az export-import egyenlege – a zöldség kivitelnek köszönhetően – mindig pozitívumot mutatott, ugyanakkor a belső fogyasztás egyre nagyobb része származik importból.

A kertészeti ágazat munkahelyteremtő képessége, agrárexportból való jelentős részesedése ellenére alulértékelt pl. a szántóföldi növénystermesztéshez képest, az ágazat nincs a súlyának megfelelően kezelve. A gazdálkodók részéről egyértelmű a jelzés - és ez az eddigi fejlődés

ütemén is látszik - a kertészet magára hagyott ágazata a mezőgazdaságnak. Nem születtek központi stratégiák, elképzelések, de jóformán még a néhány kapcsolódó jogszabályért is külön kérelmet kellett benyújtani. Így nem csoda, hogy szétesett az ágazat, hiszen nem volt és ma sincs kihez fordulni, senki nem fogja össze a termelőket.

Sok kis termelő, elaprózott termelési szerkezet jellemzi az ágazatot. A termelés visszaesett, lassan a hazai piacainkról is kiszorulunk. A szezonális mára eltűnt, amikor az idényszerű magas kereslet miatt nem kínálati, hanem keresleti piac volt jellemző a magyar kis és nagybani piacokon. Mindinkább jellemző az egyes termékek olykori eladhatatlansága, szezon esetén pedig az alacsony induló ár, és a kezdeti magasabb árak gyors csökkenése. Az európai piac az elmúlt években már nem nevezhető kimondottan európainak, hiszen az import nagy része Unión kívüli, a fokhagymától kezdve a szamócán át, egészen a burgonyáig.

Az állattenyésztés mellett a kertészeti ágazat az, amely jelentős mértékben hozzájárulhat a Nemzeti Vidékstratégiában is kiemelt prioritásként megfogalmazott vidéki foglalkoztatáshoz és népesség megtartáshoz. A kertészeti ágazat magas kézimunka igénye és eltartó képessége miatt jelentős munkahely teremtő és jövedelemtermelő potenciált jelent.

A termelési költségek jelentős részét a munkabérek és a közterhek jelentik az ágazatban, ami komoly gépesítéssel, technológiai fejlesztéssel csökkenthető. Ugyanakkor a hatékonyság javítása mellett, volumen-növeléssel hosszú távon munkahelyek teremthetők az ágazatban nemcsak a termelés, hanem a post-harvest, feldolgozás területén is.

Számos fiatal, 40 év alatti gazdálkodó is az ágazatban képzelet el a boldogulását, a családi gazdaságokra alapozott kertészeti termelés a generációváltásnak is egy fontos terepe.

Javaslatok

Biológiai alapok, technológia

A hazai zöldségtermesztés potenciálját a biológiai alapok a legkevésbé korlátozzák, a legtöbb termesztett faj esetén külföldi fajták uralják a termesztő területeket. A nemzetközi cégek széles fajtaválasztéka nem gátja a fejlődésnek. Ugyanakkor hazai nemesítésről nem, vagy alig beszélhetünk. Mind zöldség-, mind gyümölcsstermesztés esetében erős termésingadozás jellemző. A gyümölcsök termésátlaga a nyugat-európainak vagy a hazai intenzív termesztésben elért hozamoknak a felét, harmadát teszi ki, a zöldségfélék termésátlaga az európai országokéval összehasonlítva többnyire a középmezőnyben helyezkedik el. A hazai gyümölcsstermesztés egyik legfőbb problémája az idős ültetvények nagy aránya, az elavult faj- és fajtaszerkezet. A kertészeti növények tápanyagellátása elmarad a kívánatos szinttől.

Az ÚMVP ültetvény telepítési pályázat eredményeként 2007-2010. között 1000 hektár ültetvény részesült támogatásban. **A jövőben kiírásra kerülő telepítési pályázatoknál fontos terület kell, hogy legyen a faj- és fajtaszerkezet váltás ösztönzése, az öntözés és a tápanyag-utánpótlás javítása.**

Termásvíz hasznosítás

A termásvíz használat jelenlegi magyar szabályozása indokolatlan versenyhátrányt okoz a kertészeti ágazatnak. A jelenleg érvényes szabályozás szerint (147/2010. (IV. 29.)

Kormányrendelet) 2012. dec. 23-tól a termálvizet használó kertészeteknek vissza kell sajtolniuk a földre az általuk kitermelt és felhasznált vizet. Ez a szabály minden termelő, víznyerő kút esetén százmilliós mértékű plusz költséggel jár, ami indokolatlan beruházásra kényszeríti a vállalkozásokat.

A kitermelt és felhasznált termálvíz kezelésének vannak alternatív, kisebb beruházás igényű, olcsóbb felszíni kezelési megoldásai. Ennek során hűtő-pihentető tavakban történik termálvíz tárolása, kezelése és csak ez után kerül a használt termálvíz az élővizekbe. Ennek a vízkezelési megoldásnak több évtizedes gyakorlata van, az eredmények pozitívak, a hűtő-pihentető tavakban és környékükön komoly élővilág alakult ki. Az elmúlt évtizedek tapasztalatai nem támasztják alá a környezetvédelmi aggályokat.

Az előbbieket erősíti meg a szomszédos Szlovákia szabályozási és termelési gyakorlata. A szlovák szabályozás szerint a termálvíz nem minősül szennyvíznek, kitermelése az öntözővízzel esik egy megítélés alá. Így a használt termálvizet egy rövid hűtés után közvetlenül az élővizekbe engedik az ottani vállalkozások. Nincs jele Szlovákiában annak, hogy ez a több évtizede követett gyakorlat környezetkárosító hatással járna.

A termálvizet használó magyar vállalkozásoknak különböző, állami járadékokat, járulékokat, bírságokat is meg kell fizetniük. A vízkészlet-használati járulék 34 Ft/m³, a bányajáradék 5 Ft/m³, a vízszennyezési bírság 3 Ft–240 Ft/m³ lehet különböző feltételek fennállása esetén, a vízkormányzás díja legalább 5 Ft/m³. Ezek összességében minimálisan 47 Ft/m³ állami terhet jelentenek a felhasznált termálvíz után, de ez az összeg szélsőséges esetben akár 290 Ft/m³ is lehet.

Ezeket a terheket is érdemes összevetni a szlovákiai szabályozással. A szlovák kormány 2008-ban módosított 755/2004 rendelete szerint a felhasznált termálvíz után 7 forint/m³ mértékű díjat kell fizetnie a vállalkozásoknak. Ezen túl más fizetési kötelezettsége a vállalkozásoknak nincs. További könnyítés, hogy havi 1.250 m³ termálvíz felhasználásáig a vállalkozás mentes a fizetési kötelezettség alól.

Az előbbi példák is alátámasztják azt, hogy a mezőgazdasági célú termálvíz felhasználásra vonatkozó magyar jogi szabályozás túlzó és semmiképpen nem indokolható az EU tagságunkból adódó kötelezettségekkel. A szomszédos Szlovákia is ugyanannak az Európai Uniónak a tagja, sőt egy időben csatlakozott ahhoz Magyarországgal. Így meglepő volna, ha eltérő szabályok vonatkoznának a Duna jobb, illetve bal partján elterülő országokra. Ez a példa a gyakorlatban is megmutatja, hogy nem állja meg a helyét az az állítás, miszerint az EU szabályozás miatt lenne kötelező a felhasznált termálvíz visszasajtolása.

A termálvíz használat miatt fizetendő díjak ügye szintén megfontolást igénylő kérdés. A szlovák hajtatószert használó kertészet a magyar határhoz közeli régióban zajlik. Így a szlovák termelők azonos vízbázist használnak, mint a magyar termelők, közel azonos termőhelyi adottságok mellett termelnek, sőt a piacaik is lényegében azonosak az áruházláncok beszerzési, logisztikai gyakorlata miatt. Ezzel egy időben a kötelező visszasajtolás bevezetésével a magyar termelőt értelmetlen, indokolatlan jogszabályi előírások fenyegetik és többszörös állami terheket kell kitermelnie a tevékenysége során.

A magyar kertészeti ágazatra nagyon komoly negatív hatást gyakorolt az idei év zöldség botránya és az abból, valamint a gazdasági válságból adódó fogyasztáscsökkenés. Félő, hogy az elmúlt évek lassú termőfelület csökkenése az idei évben felgyorsul, számos kertészeti vállalkozás lesz kénytelen felhagyni a tevékenységével.

A mezőgazdaságban felhasznált termálvízre vonatkozó szabályozás átalakítása segítség a vállalkozásoknak. Ez ráadásul úgy jelenthet támogatást, hogy az kívül esik az EU Közös Agrárpolitikájának szabályozási körén, nemzeti hatáskörben megtehető.

A kormányprogram az előttünk álló években bővülő munkahelyekkel számol a mezőgazdasági ágazatban. Ezeknek az új munkahelyeknek a jelentős részét csak a kertészeti ágazat képes megteremteni. (Egy hektár termálvízzel fűtött, folyamatosan működő üvegház 10-15 ember foglalkoztatását igényli egész évben.) Jelenleg azonban már sajnos más a tét. A tét az, hogy meg tudjuk-e tartani a meglévő munkahelyeket a kertészeti ágazatban. Csak ha a jelenlegi válságos helyzetén túljut az ágazat, akkor lehetséges a munkahelyek bővítése. Ehhez azonban gyors és hatékony állami, kormányzati intézkedésekre van szükség.

Javasoljuk, hogy még az ősz folyamán történjenek meg azok a jogszabályváltozások, amelyek hosszabb távon is kiszámíthatóvá teszik a termálvíz használatát a mezőgazdaságban. Így kérjük, hogy a kötelező visszasajtolásra vonatkozó törvényi és rendeleti szabályokat helyezték hatályon kívül. Ezen túl kérjük, hogy a mezőgazdasági célú termálvíz használatához kapcsolódó állami terheket csökkentsék olyan alacsony szintre, amelyek mérséklik a vállalkozások piaci versenyhátrányát.

Egyszerűsített foglalkoztatás

Az egyszerűsített foglalkoztatás jelenlegi rendszere kezeli az eddigi legjobban ezt a fajta munkaviszonyt, nagy előrelépés az alkalmi munkavállalói könyvhöz képest. A mezőgazdasági idénymunka (egyszerűsített foglalkoztatás, 2010. évi LXXV. törvény) egyéves tapasztalatainak értékelése után javasoljuk az olaszországi mintára **az átalány bevezetésének megfontolását**, amely további egyszerűsítéssel járna.

Javasoljuk továbbá, hogy a mezőgazdasági idénymunka fogalmába az anyagmozgatáson, csomagoláson túl az áru (piaci, házi,...) értékesítése is tartozzon bele.

Szaktanácsadó hálózat

A kertészeti ágazatban sok olyan gazdaság működik, ahol nem áll rendelkezésre kellő szakmai ismeret, tapasztalat. A minőségi termelés egyik kulcsa egy **független szaktanácsadó hálózat felállítása**. Különösen a hajtásban lenne rá nagyon nagy szükség, ahogy a gyümölcsstermesztésben is. A szaktanácsadási hálózat kiépítését a szakemberek képzésével kellene kezdeni, majd az így megszerzett információ továbbadását (a szolgáltatás igénybevételét) támogatni a felhasználóknál, kertészeknél.

A hálózat a technológiai szaktanácsadás mellett ellenőrzési funkciókkal is felruházható, a szaktanácsadók közreműködésével a logisztika, a piacsabályozás, a fejlesztések termelőközvetenként centralizálhatók.

Emellett fontosnak tarjuk a szakmai szervezetekre alapozott **csoportos szaktanácsadás** támogatását, bemutató üzemek kialakítását. A támogatott **bemutató üzemi programok** ne valósulhassanak meg szaktanácsadó részvétele nélkül. A csoportos szaktanácsadás támogatott képzési kategóriaként való elismerésére lehetőség nyílik a 139/2008 FVM rendelet keretében, vagy a tervezett bemutató üzemi programok támogatásának keretében.

Fogyasztásösztönzés

A hazai fogyasztás importból származó arányának csökkentéséhez **fogyasztásösztönző kampányokra van szükség, egy professzionális marketing stratégia keretében**. Az eddigi

fogyasztásösztönző próbálkozásoknak nincs, vagy alig van hatásuk, viszont sokba kerültek, inkább a multik forgalmát növelték és nem a termelők javát szolgálták.

A kampányoknak igazodnia kell (megelőznie és nem követnie) az aktuális zöldség-gyümölcs érési időket, hogy időben el tudják érni a fogyasztót. Május végén pl. már több termelő árul szabadföldi szamócát, nem szorulunk pl. az import egyiptomira.

A bolti vásárlásokkal „szembeni” kampány szükséges: friss, hazai termékek megismertetése, a kiegyensúlyozottabb táplálkozást előmozdító tájékoztatás: a gyümölcs- és **zöldségfogyasztást népszerűsítő programok, a fogyasztói tudatosság terjesztésének ösztönzése kommunikációs programokkal** (brit példa: a terméken feltüntették, hogy mennyit utazott, ami átalakította a fogyasztási szokásokat). Ebben partnerek lehetnek a valódi környezetvédő, zöld szervezetek is.

Iskolagyümölcs (+iskolazöldség) program továbbfejlesztése (saját termelés iskolakertben, óvodában).

A zöldség-gyümölcs közös piaci szervezet (CMO) eszközei közül (piacról történő kivonás, korábbi szüret, promóció és kommunikáció, biztosítás) alapvetően a promóció és kommunikáció az, ami a legnagyobb hazai mozgásteret engedi és ami a legjobb piaci krízis megelőző (kezelő) eszköz lehet.

Ha nem is explicit módon, de a magyar termékek „megkülönböztethetőségének” meghatározása (pl. **minőségtanúsító védjegyek**, Hagyományos Magyar Minőség - HAMM, Magyar Organikus Hajtatott Zöldség – az előállításához alkalmazható növényvédelmi technológiák jogszabályban történő rögzítésével) azért, hogy ez a minőség elkülönülhessen a bizonytalan és alacsonyabb minőségi osztályba sorolható termékektől.

Figyelembe kell venni, hogy gyümölcs és zöldség esetén: az egyéni kereskedelmi jelzések vagy a földrajzi utalásokat tartalmazó jelzések promóciójára csak az alábbi esetekben van lehetőség:

- termelői szervezetek, termelői szervezetek társulásai és azok leányvállalatának márkanéve, illetve védjegye;
- általános promóció és a minőséget igazoló címkék promóciója. A földrajzi utalások csak az **oltalom alatt álló eredetmegjelölés és az oltalom alatt álló földrajzi jelzés** esetében megengedettek. (pl. Gönci kajszibarack – OFJ, Szegedi paprika – OEM, Tepertős pogácsa – HKT)

A védjegyek hatékony versenyzőként szolgálhatnak, ösztönözni kell bejelentésüket. (Jelenleg 13 hazai termék van bejelentve a Bizottsághoz, Lengyelországnak: 37, Olaszországnak: 272). A védjegyek számának növelése mellett a jelenlegi védjegyek használatának, működésének javítása is sokat segítené.

Értékesítés, piacszervezés

Nagy lehetőség (volt) az ágazat számára, hogy a támogatási rendszereket kihasználva egy működőképes TÉSZ struktúrát hozzunk létre. A TÉSZ rendszerek működése 2003-2004-től, egy gyors felfutást mutatott, növekvő árbevétellel, növekvő árualappal. A legfontosabb előny, hogy a piacszabályozás, az árszabályozás, egységes árualap, hozzáadott érték növelése, feldolgozás, raktározás, mind egy kézben összpontosult egy-egy TÉSZ-nél.

A szövetkezeti értékesítés következő lépcsőfoka lett volna az egy-egy termékre kialakított országos árufigyelés, és országos árualap képzés, ami megoldotta volna sok frisspiaci áru jelenlegi problémáját. Példaként talán Ausztriát lehet említeni, ahol egy szövetkezetnek több telephelye is van, nagy árualappal, mellyel az országos eladást is szabályozni tudják.

Sajnos a szövetkezetek, ilyen irányú fejlődése rövidtávon, alig 4-5 év alatt zátonyra futott (Mórakert, Kistelek, Kiskunfélegyháza), a több száz tag, jóformán mindannyian, szövetkezet és piac nélkül maradtak.

2010. év végén 27 zöldség-gyümölcs termelői csoport és 48 TÉSZ közel 20 ezer termelő tagja 49 ezer hektáron gazdálkodott. Tagi árbevételük megközelítette a 30 milliárd forintot. Teljes – nem csak tagi – zöldség-gyümölcstermelésből származó árbevételük 37 milliárd forint volt.

A zöldség-gyümölcs ágazat árbevételéből a TÉSZ-ek és a termelői csoportok tagi áruja mintegy 18-20%-kal részesedik. A statisztika szerint 2010-ben 68000 ha-on termeltek zöldségfélét, ebből 49000 ha-on TÉSZ tagok (72 %), mégis a TÉSZ forgalom az összforgalomból mindössze 18-20 %-kal részesedik (nyilvánvalóan a TÉSZ tagok nem a teljes termelt volument szállítják be, de az eltérés így is elég markáns!) **A fő cél az lenne a TÉSZ-ekkel kapcsolatban, hogy minél nagyobb mértékben vállalják át a piacszervezést, javítsák a termelők alkupozícióját,** és ne a kereskedők malmára hajtsák a vizet.

A kereskedők által leggyakrabban emlegetett vásárlást gátló tényező, hogy „nincs megfelelő nagyságrendben egységes minőségű áru, árualap”. Az árualapok felmérése a külföldi példák alapján a TÉSZ-ek közötti információs, adatközlési rendszer kiépítésével segíthető.

A TÉSZ-ekkel kapcsolatos fő probléma, hogy a kereskedelmi és a termelői szemlélet szétvált, míg a TÉSZ-ek fejlődtek, a termelők nem fejlődtek velük. Az alakuló új TÉSZ-eket alapvetően kereskedők hozzák létre, sokszor csak a támogatások lehívása érdekében. Mivel nem termelői kezdeményezésből jönnek létre, ezért nem várható el tőlük a termelők összefogása sem. Valójában egy TÉSZ sem tudott a felvásárlók és kereskedők megfelelő pozícióval rendelkező partnere (konkurenciája) lenni.

Nagy előrelépést jelentene, ha sikerülne a TÉSZ-eket újraindítani, megerősíteni, mivel rajtuk keresztül növelhető az ágazat technológiai színvonala, valamint kialakítható az ágazat-specifikus marketingtevékenység. Ehhez nagy kormányzati és termelői akaratra, és nem kis forrásösszevonásra van szükség. A program, vagy tervkidolgozás viszont nem kerülne nagy összegbe, ezért javasolható, hogy egy ilyen irányú **program kerüljön kidolgozásra.**

A 2013-ig tartó és a következő programozási időszakban kiemelten fontos, hogy a piaci szereplők szorosabb együttműködését, integrált termékpálya rendszerek kialakítását ösztönözzük a felhasználható forrásokkal, megfelelő piacfelmérésre alapozott, modellezett működési struktúrával rendelkező szövetkezések alakulása legyen támogatott.

A multikra vonatkozó szabályozás nagyon fontos kérdés a jövőben. Sajnos mindennapi jelenség, hogy a szezonális időszakokat kivéve a magyar áru csak választékfokozó a zöldségfélék esetében. **A beszállítókkal szembeni tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról szóló törvényi rendelkezések (2009. évi XCV. törvény, 2010. évi CLXVIII. törvény) betartásának fokozott és következetes ellenőrzése szükséges a termelők védelme érdekében. Emellett fontos lenne a multik árképzésének átláthatóbbá tétele (transzparencia: felvásárlási adatok, árak, hazai termékek aránya).**

Élelmiszer ellenőrzések

Az áruk beáramlását megakadályozni nem lehet, hatékonyan ellenőrizni viszont igen. Sok környező országból csak a másodosztályú áru érkezik ide, az első osztályú termékeket otthon fogyasztják. **Az import termékek fokozott minőség ellenőrzésével, a jelenlegi hatósági szolgálat személyi állomány létszámának hozzáigazításával a másodlagos élelmiszerbiztonsági vizsgálatok kiterjeszthetők, hatékonyabbá tehetők.**

Egy egészséges, a jogszabályi keretekbe nem ütköző gazdasági nacionalizmusra van szükség, az árumozgás szabályozásával, a forgalomban lévő zöldségek, gyümölcsök regisztrálásával. (Pl. cseh mintára: a zöldség és gyümölcsimport csak néhány kijelölt határátkelőn léphet be az országba, és gyakorlatilag a szállítmányok túlnyomó részét ellenőrzik (nem a határon, hanem „mélységi ellenőrzés” keretében az azt övező 2 km-es sávban). Így megbízható adatok nyerhetők az import áruról, javul a nyomkövethetőség (a CMR-en szerepel a feladó és a vevő), csökkenthető a feketekereskedelem, az átcsomagolás, átcímkezés, hamarabb kiszűrhetők a bizonytalan tételek, végső soron javulhat a hazai áru piaci pozíciója.

Az (önköltségi árakhoz igazodó) irányárak évenkénti meghatározása nem idegen a Közös Agrárpolitika termékpiaci szabályozó rendszerében. Spanyolországban például a belső piacon kérhető legalacsonyabb ár meghatározott, ahogy a maximálisan termelhető mennyiség is.

Lehetőségek a termékek behozatalának szabályozására:

- A beérkező zöldségfélék, gyümölcsök magas fokú minőségellenőrzése, a kereskedő által elkészített laboratóriumi vizsgálat megléte, melyet belföldi akkreditált labor ad ki.
- Az áru csomagolásának és a minőségének ellenőrzése szemrevételezéssel, minimum küllemi tulajdonságok ellenőrzése, minőségét tekintve ne II. osztályú termék érkezzon be az országba, melyet áron alul lehet értékesíteni.
- Bizonyítást kérni arra vonatkozólag, hogy az áru mikor került leszedésre, illetve meddig tartott a szállítás. A szedéstől számítva 1 hétnél tovább szállított, illetve tárolt áru ne kerülhessen be az országba.

A hazai agrárpiacon szabályozás a KAP által meghatározott keretek között valósulhat meg, a nemzeti jogszabályokat a közösségi szabályozással összhangban kell megalkotni.

Finanszírozás, támogatások

A főbb európai versenytársakhoz képest a hazai termelőknek sokkal magasabb kamatláb mellett kell a beruházásait és a forgóeszközök finanszírozását megoldania. Néhány kamattámogatott hitel (pl. Agrár Széchenyi Kártya) elindult, de a még így is magas kamatszint jelentős versenyhátrányt okoz. **A szabad felhasználású folyószámlahitel mellett, a beruházásokat, fejlesztéseket segítő hosszú lejáratú, kedvezményes kamatú hitelkonstrukciók mielőbbi kialakítását is szükségesnek tartjuk, az állami garanciavállalás kiterjesztésével.**

Az ÚMVP félidei jelentése szerint az I. tengely kertészeti jogcímei esetében 2010-ig az alábbi kötelezettségvállalások történtek:

- kertészeti gépbeszerzés: 10 mrd Ft
- kertészet korszerűsítése: 14,7 mrd Ft
- ültetvények korszerűsítése: 1,9 mrd Ft
- termelői csoportok támogatása: 1,7 mrd Ft

Mindez összesen 28,3 mrd Ft-ot jelent, amely a Program egészének mindössze 2%-a.

Ezért az EMVA kertészet korszerűsítése 2011. év végén meghirdetendő jogcímhez az alábbi javaslatokat tesszük:

- A 4 milliárd Ft keretet javasoljuk 10 milliárd Ft-ra emelni.

- A gépbeszerzés esetében szempontnak kell lennie a, hogy a kérelmező, már az előző 1 vagy 2 évben rendelkezett kertészeti kultúrákkal, vagy azt szántóföldi tevékenysége mellett, már 4 EUME gazdaságméret felett végezte.
- Újra mérlegelendő, hogy a TÉSZ igazolás és az AKG programban való részvétel milyen súllyal szerepeljen a pontozási szempontok között.
- A javaslatunk az, hogy az építési beruházásoknál emelni kell a maximális támogatási összeget legalább 150 millió Ft-ra, mellyel pl. legalább 1 ha üvegház méret megépíthető.

A kertészeti ágazat fejlesztése akkor lehet sikeres, ha minden évben kiszámíthatóan áll rendelkezésre fejlesztési forrás. A hatékony forrásfelhasználás nemcsak a mostani, de a következő programozási időszakban is kiemelten fontos lesz.

A fiatal gazdálkodók induló támogatása jogcím esetében (az állattenyésztéshez hasonlóan) a kertészeti tevékenység is legyen preferálva.

Adók

Szükségesnek tartjuk az adózási és járulékfizetési rendszer áttekintését, egyszerűsítését. Jelenleg egy mezőgazdasági termelő több mint 10 féle adózási mód közül tud választani. A fogyasztás és a munka adóztatása kimagasló, európai összehasonlításban is nagyon magas az adóterhelés. Dánia és Svédország mellett a legmagasabb áfa kulcs hazánkban van, az élőláncot terhelő elvonások tekintetében az OECD tag 19 EU tagállam között a második helyen állunk (AKI, 2008).

Az agrárkormányzatnak következetesen képviselnie kell az agrár és élelmiszeripari termékek forgalmi adó csökkentését (akár több lépésben is, 10% alá). Az ÁFA csökkentés két fő oka: az élelmiszerek fogyasztói kosárban elfoglalt relatíve nagy súlya a kisebb jövedelmű fogyasztók esetében, illetve a gazdaság fehéritése.

A bevezetni tervezett fordított adózás az ágazat problémáira nem nyújt alapvetően megoldást. Amennyiben egy termékügylet két szereplője közül legalább az egyik nem adóalany természetes személy, akkor a fordított adózásra nincs lehetőség. A mezőgazdasági termelési-értékesítési lánc elején (kompenzációs feláras termelők értékesítései) továbbra is csak a jelenlegi kompenzációs feláras rendszer, a legvégén (természetes személy fogyasztók élelmiszervásárlásai) pedig csak az egyenes adózás érvényesülhet, a fordított adózás nem. Ebből adódóan az agrár területen bevezetni tervezett fordított adózás tárgya jellemzően a nem tipikusan végfelhasználásra, fogyasztónak szánt termék lehet.

Bürokrácia

Az Európai Bizottság egy témával foglalkozó tanulmánya szerint (2006) az adminisztrációs terhek a teljes GDP-hez viszonyítva közel 7%-ot jelentenek. A terhek 25%-os csökkentésével 2,6% pontos GDP növekedés érhető el 2025-re.

Az agrárvállalkozások adminisztratív terheinek, a bürokrácia csökkentése érdekében az alábbi területeken tartunk fontosnak egyszerűsítést:

- adatszolgáltatások, nyilvántartások (Gazdálkodási napló, Nitrát jelentés,...): a párhuzamosságok megszüntetése, adatszolgáltatás egységesítése

- östermelői igazolvány és betétlapja: fontosnak tartjuk egy olyan igazolvány kiállítási és meghosszabbítási eljárás kialakítását, amely pl. keresztellenőrzésekkel kiszűri (bejelentett, tervezett és ténylegesen értékesített mennyiségek közti jelentős eltérések) az igazolvánnyal visszaélőket, a valójában termelést nem folytatókat
- gázolaj jövedéki adó visszaigénylés: földhasználati lap, MgSzH igazolás szükséges hozzá, de ezek az adatok már rendelkezésre állnak különböző nyilvántartásokban
- ÚMVP támogatási kérelmek:
 - o felesleges igazolások (földhasználati lapszemle, tulajdoni lap, hatósági bizonyítvány egyéni vállalkozóknak,...) – ezek rendelkezésre állnak más hatósági nyilvántartásokban
 - o eljárásrendek egyszerűsítése: kisebb értékű jogcímeknél (pl. képzés, szaktanácsadás): egyszerűsített eljárásrend meghatározása mind a támogatás-, mind a kifizetés igénylésnél
 - o határidők tartása az eljáró hatóság részéről: az ezzel okozott anyagi károkért felelősség meghatározása
 - o monitoring jelentések: az évente ismétlődő adatokat a rendszer eltárolhatná, illetve a rendelkezésre álló adatokra felesleges rákérdezni
 - o hiánypótlási lehetőségek: jelenleg szűkülnek (pl. 2011-es Ültetvénytelepítés), egy kihagyott 'x' miatt éves támogatás ugorhat (pl. AKG)
- földhasználati nyilvántartás (Földhivatal és MePAR nyilvántartás párhuzamossága): A földhasználati nyilvántartás az ingatlan nyilvántartáson alapuló, hiteles nyilvántartás a használt területekről. A MePar szintén a használt területeket mutatja, blokk illetve parcella szinten. A MePar hrsz-ekre való kiterjesztésével a párhuzamosság feloldható lenne. A MePar képes a túligénylések (átfedések) kiszűrésére, emellett a földhasználók teljes bizonyító erejű okiratokkal (adásvételi, bérleti szerződés) tudják a jogszerű földhasználatot igazolni.
- vízjogi engedélyek (létesítési és üzemeltetési) megszerzése nagyon bürokratikus, pl. vízjogi üzemeltetési engedély módosításánál ugyanolyan bonyolult az eljárás, mint egy új kéreseinél
- hatósági díjak felülvizsgálata: a tényleges értéket nem képező, nem arányos díjakra példa, hogy a vizitársulatok a megszüntetett hozzájárulás helyett tagi hozzájárulásra (egyéb támogatás) kötelezik a gazdálkodókat (500 Ft/ha). A legtöbb helyen (belvíz, árvíz) a gazdálkodók joggal érzik, hogy a befizetett hozzájárulásuk nincs arányban a kapott szolgáltatásokkal.

Egyéb

- Hosszú távú stratégiában szükséges eldönteni a fő fejlesztési irányokat: milyen piaci igényekre milyen termékeket szeretnénk és tudunk előállítani (exportképes, első osztályú áruk termelése a cél)
- Oktatás, kutatás fejlesztése
- A hazai növényi génbank hálózat fenntartásához, fejlesztéséhez átfogó stratégia kidolgozása.
- Az 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet 1. sz. melléklete tartalmazza a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKA) előírásait, így többek között a vetésváltásra vonatkozó előírásokat. Ennek 3. a.) pontja szerint önmaguk után ugyanazon a területen nem természetű növények: burgonya, napraforgó, káposztarepce, szójabab, cukorrépa, olajtök, dinnye. A dinnye – tökre oltott dinnye vetésváltást a jogszabály nem ismeri el, monokultúrának tartja. Ugyanakkor 2011.

áprilisi módosítás szerint pl. kukoricánál a korábbi 3 év helyett már 4 évet is megenged a jogszabály (a vetőmag termesztés céljából hibridkukorica). **Javasoljuk a tőkre oltott dinnye termesztését nem monokultúrának tekinteni.**

- Virág és dísznövénytermesztéssel foglalkozó őstermelők 250 ezer forintos bevételi határának megemlése (eltörlése)

Rövid távon megoldandó problémák:

- Termásvíz
- 2011. év végi ÚMVP kiírás
- Hazai fogyasztásösztonzés
- További finanszírozási konstrukciók

Közép-, illetve hosszútávon:

- Piacelemzés, modellezés, hazai fogyasztók elérése
- Információáramlás fejlesztése
- Források hatékony felhasználása, tervezés a következő programozási időszakra, hangsúly a magasabb hozzáadott értéket előállító fejlesztéseken.
- Adózás
- TЭСZ-ek megerősítése, együttműködések ösztonzése, közös értékesítés fejlesztése
- Független szaktanácsadói hálózat felállítása
- Fajtakísérletek, kutatások beállítása

Javaslatunk nem terjednek ki minden, az ágazat egyes részterületeit érintő nehézségre és megoldandó problémára, de a sürgős beavatkozást igénylő elemeket kiemeltük. A Fialat Gazdák Magyarországi Szövetsége – AGRYA nyitott arra és igényli, hogy a javaslatihoz kapcsolódó szakmai egyeztetéseken részt vegyen.

Budapest, 2011. szeptember

Fialat Gazdák Magyarországi Szövetsége - AGRYA

Felhasznált források:

Agrya, Fialat Kertészek Találkozója 2011. augusztus 23. Lajosmizse: Javaslatok a kertészeti ágazat fejlesztésére www.agrya.hu

Erdész-Jankuné-Kozak-Radóczné (2009): A zöldség- és gyümölcságazat helyzete. Agrárgazdasági tanulmányok. Európai Bizottság DG Agri: http://ec.europa.eu/agriculture/index_en.htm

Györe-Popp-Stauder-Tunyoginé (2009): Az élelmiszer-kiskereskedelem beszerzési és árképzési politikája. Agrárgazdasági tanulmányok

Jelentés az agrárgazdaság 2010. évi helyzetéről, VM, Budapest, 2011. augusztus

Merkel-Tóth (2010): A mezőgazdaság adózása különös tekintettel az egyéni gazdaságokra. Agrárgazdasági Könyvek

Popp-Potari-Udovecz (szerk., 2008): A versenyeseélyek javításának lehetőségei a főbb termékpályákon. Agrárgazdasági Tanulmányok

The EU fruit and vegetables sector: Overview and post 2013 CAP perspective. Study, EP DG Internal Policies. <http://www.europarl.europa.eu/studies>

Vidékfejlesztési Minisztérium: www.vm.gov.hu